

Сенка МИХАЈ*

Александар ФИЛЕН**

ПРИМЕНА ПРИЛОГА Г СПОРАЗУМА О ПИТАЊИМА СУКЦЕСИЈЕ

Резиме

Аутори се баве анализом неколико релевантних правних питања у погледу примене Прилога Г Споразума о питањима сукцесије. Најпре, анализира се питање да ли је одредбе Прилога Г могуће непосредно примењивати, или је ради имплементације Прилога Г потребно предузимање додатних корака од стране држава потписница Споразума о питањима сукцесије, попут закључења билатералних споразума. Став аутора по овом питању је да непосредна примена Прилога Г није могућа, имајући у виду уопштени карактер његових одредби, као и то да сам Прилог Г карактерише своје одредбе као принципе, и установљава обавезу држава потписница Споразума о питањима сукцесије да предузму одређене мере, попут закључења билатералних споразума, ради имплементације тих принципа. Даље, аутори се баве анализом реципроцитета као услова за примену Прилога Г, те указују на извесна неправилна схватања изнета у судској пракси поводом овог питања, као и на околност да је примена Прилога Г, све и да се узме да има места његовој непосредној примени, у овом тренутку немогућа услед одсуства реципроцитета када су у питању Словенија и Хрватска. Коначно, аутори анализирају да ли Прилог Г даје правни основ да се захтеви за повраћај имовине истичу према при-

* Адвокат у адвокатској канцеларији Михај, Илић и Милановић из Београда

** Адвокат у адвокатској канцеларији Михај, Илић и Милановић из Београда

ватним субјектима који су предметну имовину стекли у складу са законом. Закључак аутора је да овакав правни основ не постоји у Прилогу Г, јер Прилог Г може створити обавезу враћања имовине само на страни државе. Супротно тумачење би било противно уставним и међународнopravnim гаранцијама и водило би несагледивим негативним последицама по правну сигурност. Стога аутори сматрају да судови имају све услове да захтеве за повраћај имовине по основу Прилога Г уперене против приватних субјеката већ сада одбијају, без чекања на закључење билатералних споразума.

Кључне речи: споразум о питањима сукцесије, сукцесија, прилог Г, реципроцитет, заштита правне сигурности.

I Уводна разматрања

Распад СФРЈ, као један од најбитнијих политичких догађаја на Балкану у другој половини XX века, довео је до низа свеобухватних последица, чије утицаје осећамо и дан-данас. Процес распада некадашње заједничке федералне државе и формирања нових држава на њеним рушевинама је, нажалост, био насилен, што је у великом броју случајева довело до оштрих резова и стварања дисконтинуитета са прошлопшћу. Ови оштри резови и дисконтинуитети утицали су како на људске судбине, тако и на правни поредак – никли су нови правни системи СР Југославије, Хрватске, БиХ, Македоније и Словеније. Ти правни системи, међутим, нису настали у вакууму – они су морали на одређени начин да регулишу и већ постојеће правне односе. Може се рећи да је ово учињено са мање или више успеха и умешности – о томе сведоче прописи попут српске Уредбе о организовању делова предузећа чије је седиште на територији Републике Босне и Херцеговине, Републике Хрватске и Републике Словеније,¹ којом су од пословних јединица сада већ иностраних предузећа формирана нова друштва, или хрватске Уредбе о забрани располагања и преузимања средстава одређених правних особа на територију

1 Уредба о организовању делова предузећа чије је седиште на територији Републике Босне и Херцеговине, Републике Хрватске и Републике Словеније, Службени гласник РС, бр. 692, 7593, 6894, 5395 и 1898.

Републике Хрватске,² којом је извршено подржављење имовине српских предузећа у Хрватској. У сваком случају, комплексна правна ситуација настала као последица распада СФРЈ, захтевала је разрешење на вишем, међудржавном нивоу. Као резултат жеље за разрешењем ових проблема, државе-следбенице СФРЈ су 29. јуна 2001. године у Бечу потписале Споразум о питањима сукцесије (даље у тексту: Споразум), који је ступио на снагу у јуну 2004. године.

Споразум је пред собом имао амбициозне циљеве – било је потребно регулисати низ различитих правних аспеката сукцесије над некадашњом СФРЈ. Споразум тако регулише питања имовине у власништву СФРЈ, дипломатско-конзуларне имовине, финансијску активу и пасиву, проблематику архивске грађе, пензија и коначно, проблематику приватне својине и стечених права у Прилогу Г. Вероватно највећа контроверза око Споразума управо се тиче Прилога Г и његове применљивости. Овај рад нема амбицију да пружи одговоре на сва спорна питања, већ је његов превасходни циљ да укаже на постојеће проблеме, те да сагледа проблематику из једног потенцијално другачијег угла и тиме припомогне дубљем и свестранијем разумевању одредаба Прилога Г, што је свакако нужан предуслов и за само решење проблема примене овог акта. У том смислу, аутори текста ће у наставку разматрати неколико спорних питања - прво питање је питање непосредне примене Прилога Г, а друго питање је питање опсега примене Прилога Г, односно да ли се права препозната одредбама Прилога Г могу остваривати само у односу на државе потписнице Споразума или и у односу на приватне субјекте из тих држава. Поред ове две теме, осврнућемо се и на питање (не)постојања реципроцитета у примени Споразума, те одређених недоумица и лутања у домаћој судској пракси поводом овог питања. Коначно, аутори ће дати своје мишљење о томе које би кораке требало предузети ради коначног разрешења дугогодишњих проблема везаних за Прилог Г и његову примену.

2 Уредба о забрани располагања и преузимања средстава одређених правних особа на територију Републике Хрватске, *Службене новине РХ*, бр. 40/92.

II Непостојање билатералних споразума и реципроцитета као сметње за примену Прилога Г Споразума

У овом моменту нису испуњени услови за примену Прилога Г Споразума. Први разлог је тај што је неопходно закључење билатералних споразума у циљу имплементације принципа који су наведени у Прилогу Г. Други разлог је што не постоји реципроцитет у примени Прилога Г, барем не у односу на Хрватску и Словенију, чији се грађани и правни субјекти по нашем сазнању најчешће и обраћају са захтевом за повраћај имовине.

1. Закључење билатералних споразума као неопходан предуслов за примену принципа наведених у Прилогу Г

Питање да ли се Прилог Г Споразума може применити непосредно или је потребно закључење билатералних споразума који ће уредити начин примене Прилога Г је једно од најспорнијих и најчешће расправљаних питања у судској пракси у погледу Споразума. Иницијално становиште српског суда било је да се Прилог Г има примењивати непосредно.³ Међутим, овакав став је убрзо промењен те су судови већ крајем 2004. године стали на становиште да се поступци покренути по основу Прилога Г морају прекинути до доношења билатералних споразума и спровођења процедуре у складу са таквим билатералним споразумима.⁴ Ова пракса била је актуелна неколико година, када се поново променило становиште судова. Тешко је рећи који став је данас доминантан у нашој судској пракси, али је сигурно да судови поступају различито, те су неки поступци у прекиду, док су други у току или су правоснажно решени.

Поставља се питање које је од ова два становишта исправно - да ли је одредбе Прилога Г могуће примењивати овако како сада гласе, *tell quel*, или је потребно да државе сукцесори предузму одређене мере, попут закључења билатералних споразума, како би се уопште омогућила примена Прилога Г.

3 Пресуда Вишег трговинског суда Пж.бр. 4012/2004 од 10. јуна 2004. године; Решење Вишег трговинског суда Пж.бр. 6100/2004 од 28. децембра 2004. године.

4 Пресуда Вишег трговинског суда Пж.бр. 6029/2004 од 29. децембра 2004. године.

Из садржине самих одредби Прилога Г јасно је да се ради о одредбама принципијелног карактера чија је конкретизација неопходна ради спровођења договорених принципа у пракси - члан 4. Прилога Г експлицитно каже да су у Прилогу Г наведени принципи. Поред тога, иста одредба установљава обавезу држава потписнице Споразума да ради ефикасне примене принципа наведених у Прилогу Г предузму потребне активности као што је закључење билатералних споразума. Постојање овакве обавезе држава потписница само по себи недвосмислено потврђује да ефикасна примена принципа из Прилога Г није могућа без њихове даље разраде. У супротном, Прилог Г не би обавезивао државе да даље регулишу своје односе у циљу обезбеђења примене тог акта.

Додатни аргумент у прилог томе да је закључење билатералних споразума неопходно је и чињеница да су одредбе Прилога Г веома уопштене. Примера ради, Прилог Г не дефинише који органи ће бити надлежни за спровођење наведених принципа, у ком поступку ће се остваривати ови принципи, нити у ком року се захтев за враћање имовине може поднети. Поред тога, кључне одредбе Прилога Г су нејасне и контрадикторне. Тако члан 2(1)(б) предвиђа да је сваки намерни пренос права после 31. децембра 1990. године закључен под притиском „или супротно потпарagrafu (а)“ ништав. Поставља се питање која је била намера уговора овакве одредбе - да ли је интенција потписнице Споразума заиста била да потпуно парализују своје правне системе, доведу у питање основне принципе приватног и међународног права, као што је принцип правне сигурности, те да сваки пренос имовине након 31. децембра 1990. године учине ништавим? Свакако да не. Примена Прилога Г се засигурно не може огледати у механичком поништавању свих правних радњи предузетих након 31. децембра 1990. године. На крају крајева, то би било супротно одредби члана 2(2) самог Прилога Г који предвиђа обавезу поштовања свих уговора закључених између држављана СФРЈ након 31. децембра 1990. године.⁵ Другим речима, две одредбе истог члана су кон-

5 Члан 2(2) Прилога Г Споразума: “Сви уговори закључени између грађана или других правних лица СФРЈ почев од 31.12.1990. године, укључујући и оне закључене од стране јавних предузећа, биће поштовани без икакве дискриминације. Свака Држава сукцесор ће обезбедити извр-

традикторне, јер једна предвиђа ништавост сваког преноса имовине након 31. децембра 1990. године, док друга предвиђа управо супротно.

Закључак до кога се може доћи из напред наведене анализе је да је непосредна примена Прилога Г практично немогућа, јер одредбе Прилога Г нису писане да би биле непосредно примењене. Било би веома амбициозно очекивати од документа који стаје на једну или две штампане стране и садржи неколицину одредаба начелног карактера да на адекватан начин нормира све комплексности имовинскоправних односа насталих распадом СФРЈ. Зато сматрамо да признање одређених (недовољно дефинисаних) права на основу крајње уопштених принципа наведених у Прилогу Г води у опасност правне несигурности.

Приликом оцене да ли је за примену Прилога Г неопходно закључење билатералних споразума, не сме се занемарити ни став који по том питању имају друге земље потписнице Споразума. Конкретно, по ставу Уставног суда Хрватске, Споразум и Прилог Г не представљају инструмент подобан за директну примену у сваком појединачном случају, јер Прилог Г предвиђа само фундаменталне принципе за решавање питања приватне својине и стечених права.⁶ Треба поменути и да је Европски суд за људска права у својој одлуци *Mladost Turist a.d. v. Croatia*, анализирајући правну природу овлашћења српског привредног друштва Младост Турист а.д. да тражи повраћај имовине по основу Споразума и Прилога Г, прихватио резоновање хрватских судова, по којем Прилог Г није применљив, те је стао на становиште да Прилог Г не установљава право које би могло бити предмет заштите пред Европским судом за људска права.⁷ Додатно, суд је у својој анализи управо нагласио потребу за закључењем билатералних споразума, наводећи да је Стални мешовити комитет, тело формирало ради праћења ефикасности примене Споразума, у више наврата указивало на потребу закључења билатералних споразума.⁸

шавање обавеза на основу таквих уговора, у случајевима где је распадом СФРЈ било онемогућено извршавање таквих уговора.”

6 Пресуда Уставног суда Хрватске, У-И-1777/2003 од 17. марта 2009. године.

7 *Mladost Turist a.d. v Croatia*, одлука Европског суда за људска права 73035/14 од 30. јануара 2018. године, пар. 54-56.

8 *Ibid*, пар. 55.

2. Непостојање реципроцитета у примени Прилога Г

Поред непостојања билатералних споразума, препреку за примену Прилога Г видимо и у томе што не постоји реципроцитет у његовој примени (све и да се узме да се он може применити непосредно), барем не са Хрватском и Словенијом.

У досадашњој судској пракси српски судови су лутали у погледу тумачења услова реципроцитета из Споразума, те су били на становишту да реципроцитет постоји самим тим што наши држављани имају приступ судовима у другим државама потписницима Споразума.⁹ Овакав став је погрешан. Наиме, члан 8 Споразума предвиђа следеће: „*Свака Држава сукцесор ће на бази реципроцитета, а у складу са својим унутрашњим законодавством, предузимати неопходне мере да обезбеди спровођење одредби овог Споразума како би биле прихваћене и делотворне у њеним судовима, већима и телима, као и да друге Државе сукцесори и њихови држављани имају приступ тим судовима, већима и телима ради обезбеђења примене овог Споразума.*“¹⁰

Дакле, Споразум предвиђа постојање не само реципроцитета у приступу судовима и другим органима, већ и реципроцитета у спровођењу Споразума. Међутим, одређене судске одлуке су заузимале становиште да реципроцитет постоји само на основу чињенице да је српским држављанима у другој држави омогућен приступ суду. Оваква одлука је неправилна, јер у потпуности занемарује неопходност постојања другог условия, а то је да се Споразум заиста спроводи у пракси друге државе потписнице. Чињеница да Словенија, на пример, неће одбацити тужбу која је заснована на Споразму није довољна за установљење постојања реципроцитета у примени Споразума са Словенијом. Овај реципроцитет би постојао само уколико би словеначки суд применом одредаба Споразума, односно Прилога, нашао да тужилац има или нема неко право. Међутим, оно што словеначки судови заправо раде, барем у одлукама које су биле доступне ауторима текста, јесте да потпуно занемарују одредбе Споразума и спорно правно питање решавају на основу домаћег

9 Пресуда Привредног апелационог суда Пж.бр. 5586/2015 од 16. јануара 2016. године.

10 Споразум, чл. 8.

законодавства.¹¹ Дакле, Словенија не обезбеђује спровођење одредби Споразума како би исте биле прихваћене и делотворне пред њеним судовима. Имајући то у виду, не видимо да постоји вაљана аргументација за другачије поступање српских судова. Ово се такође односи на захтеве постављене од стране хрватских држављана, с обзиром да, као што смо већ видели, Хрватска не примењује Прилог Г, позивајући се на његову непримениљивост без закључења билатералних споразума.¹²

Дакле, из горе наведених разлога аутори овог текста сматрају да признање било каквих права по основу овог акта мора да сачека закључење билатералних споразума којима ће се уредити сва питања која су у овом моменту недефинисана или нејасно регулисана. Такође сматрамо да, све и да наши судови нађу да закључење билатералних споразума није неопходно за примену Прилога Г, захтеви постављени од стране држављана Хрватске и Словеније не могу бити окончани усвајањем захтева због непостојања реципроцитета у примени Прилога Г.

III Домашај примене члана 2 Прилога Г – да ли се права из члана 2 могу истицати према приватним субјектима или само према држави?

У досадашњој пракси није ретка појава да држављани бивших чланица СФРЈ покрећу судске поступке против приватних лица позивајући се на члан 2 Прилога Г, са захтевом да им се врати имовина која је у међувремену на законом предвиђен начин постала приватна имовина (најчешће у поступку приватизације). Иако је било другачијих примера у судској пракси, једина правилна одлука у оваквим ситуацијама је одбијање оваквих тужбених захтева. Штавише, постоји озбиљна аргументација у прилог томе да у овим случајевима поступак треба решити одбијајућом одлуком без чекања на закључење билатералних споразума.

11 Вид. Одлука Вишег суда у Љубљани Цп. 2973/2008 од 28. јануара 2009. године; Пресуда Врховног суда Словеније Ипс 528/2009 од 14. јуна 2012. године; Пресуда Вишег суда у Љубљани Цп. 2973/2008 од 28. јануара 2009. године.

12 Наша судска пракса је већ прихватила ово становиште о непостојању реципроцитета са Хрватском. Вид. пресуду Апелационог суда у Београду, Гж.бр. 4290/2010 од 19. октобра 2011. године.

Кључна одредба која се тиче заштите приватне својине и стечених права грађана или других правних лица СФРЈ садржана је у члану 2(1)(а) Прилога Г, који предвиђа:

„(1) (а) Права на покретну и непокретну имовину која се налази на територији Државе сукцесора и на коју су грађани или друга правна лица СФРЈ имали право на дан 31.12.1990. године биће призната, заштићена и враћена у првобитно стање од стране те Државе у складу са утврђеним стандардима и нормама међународног права, и то независно од националности, држављанства, боравишта или пребивалишта таквих лица. Овим се обухватају лица која су, након 31.12.1990. године стекла држављанство или ново пребивалиште или боравиште у Држави различитој од Државе сукцесора. Особе које нису биле у могућности да остваре таква права ће имати право на накнаду у складу са грађанским и међународним правним нормама.“

Распрострањено тумачење је да на основу ове одредбе, лице које претендује на повраћај имовине коју је имало на дан 31. децембар 1990. године, може ову имовину тражити било од државе (уколико је имовина сада у власништву државе), било од приватног субјекта који је по неком од законом предвиђених основа стекао одређено право на тој имовини. Као додатни аргумент за овај став указује се и на одредбу члана 2(1)(б) Прилога Г која гласи „Сваки намерни пренос права на покретну или непокретну имовину извршен после 31.12.1990. године закључен под притиском или супротно подпараграфу (а) овог члана ће бити ништаван.“

Постоји значајан проблем са оваквим тумачењем члана 2 Прилога Г.

Најпре, одредбом члана 2(1)(а) Прилога Г је јасно дефинисано ко ће имати обавезу (када и уколико дође до закључења билатералних споразума) да призна, заштити и врати предметну имовину, а то је држава: „Права на покретну и непокретну имовину... биће призната, заштићена и враћена у првобитно стање од стране те Државе...“ Дакле, захтев у погледу права на покретној и непокретној имовини субјеката из бивших република СФРЈ може бити уперен искључиво према државама сукцесорима – не према приватним субјектима. Прилог Г није предвидео могућност да се претенденти на имовину по основу Прилога Г могу обратити

приватним субјектима и тражити од њих да им по основу Споразума врате одређену имовину (као што ће у наставку бити објашњено, другачије решење би водило несагледивим последицама).

Даље, члан 2(1)(а) Прилога Г предвиђа да се враћање имовине мора вршити „у складу са утврђеним стандардима и нормама међународног права“. Неспорно је да је право на имовину зајемчено као једно од основних људских права. Као такво, садржано је у међународним инструментима – примера ради, зајемчено је чланом 17 Универзалне декларације о људским правима, као и чланом 1 Протокола уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода. Наравно, ово право јемчи и наш Устав.¹³ Уколико би се заузео став да Прилог Г овлашћује лице које се на њега позива да се обрати приватном субјекту који је у складу са законом стекао одређена права на спорној имовини и тражи њено враћање, то би представљало директно кршење права на имовину конкретног приватног субјекта. Таквом применом члана 2 Прилога Г, стицалац одређене имовине могао би бити разбаштињен – лишен свог права. Овакав исход је евидентно у супротности са међународним правом, па према томе и у супротности са Прилогом Г који проглашава поштовање међународног права приликом његове примене,¹⁴ као и поштовање приватне својине и стечених права.¹⁵

Чињеница да је одредбом члана 2(1)(б) Прилога Г предвиђена ништавост сваког намерног преноса права на покретну или непокретну имовину извршеног после 31. децембра 1990. године закљученог под притиском или супротно члану 2(1)(а) не мења закључак да се право на повраћај имовине по основу Прилога Г не може остварити према приватном субјекту тако што ће се тврдити да је правни посао којим је стечена имовина ништав по Прилогу Г, јер је закључен након 31. децембра 1990. године. Најпре, као што је већ објашњено, овакво тумачење би било супротно одредби члана 2(2) Прилога Г којом се штите права стечена након 31. децембра 1990. године. За разлику од члана 2(1)(б), члан 2(2) Прилога Г је у

13 Устав Републике Србије, *Службени гласник РС*, бр. 98/2006, чл. 58: „Јемчи се мирно уживање својине и других имовинских права стечених на основу закона.“

14 Споразум, чл. 2(1)(а).

15 Споразум, чл. 8.

складу са међународним принципима, као и домаћим законодавством, које не дозвољава ретроактивну примену закона, штити приватну имовину и правну сигурност. Који је домет и сврха члана 2(1)(б) Прилога Г остаје нејасно, јер свака примена овог члана или руши горенаведене принципе, или није потребна, имајући у виду већ постојеће одредбе законодавства земаља потписнице који свакако већ санкционишу стицање права применом принуде или претње (што сматрамо да би били еквивалентни термини термину притисак који се користи у Прилогу Г).

На крају, не треба занемарити ни то што је у члану 2(1)(а) Прилога Г препознато да ће у одређеним ситуацијама враћање имовине бити немогуће, у ком случају ће постојати право на накнаду.¹⁶ То су управо ситуације када имовина лица из бивших чланица СФРЈ није у власништву државе, те држава и не може да је врати. У том случају, Прилог Г предвиђа накнаду као вид компензације, с тим да је билатералним споразумима неопходно уредити начин на који ће се накнада утврђивати и остваривати.

Имајући у виду све наведено, Прилог Г не ствара никакав основ за обраћање приватним субјектима са захтевом за повраћај имовине, јер је Прилог Г јасан да захтев може бити уперен само према држави. Због тога је правилно тужбене захтеве усмерене против приватних субјеката одбијати као неосноване (наравно, осим уколико по домаћем законодавству не постоји други основ за исходовање захтева за повраћај). У својој недавној одлуци, Врховни касациони суд је управо заузео такав став, те је истакао да сврха члана 2 Прилога Г и није у поништају законитих правних послова и одлука донетих након 1990. године.¹⁷ Коначно, овакав став је у складу са поступањем судова других земаља потписнице Споразума – конкретно, словеначки судови су одбијали захтеве за остваривање права на стану који је у међувремену откупљен, односно приватизован, јер су нашли да нема места повраћају у случају када је стан откупљен.¹⁸

16 Споразум, чл. 2(1)(а), последња реченица: „Особе које нису биле у могућности да остваре таква права ће имати право на накнаду у складу са грађанским и међународним правним нормама.“

17 Решење Врховног касационог суда Прев.бр. 228/2016 од 15. децембра 2016. године.

18 Одлука Вишег суда у Љубљани Цп 2973/2008 од 28. јануара 2009. године.

1. Примена члана 2 Прилога Г на приватизованој имовини

Имајући у виду да у пракси српских судова постоје примери у којима су приватни субјекти били обавезани на повраћај имовине по основу Прилога Г, важно је указати на то, које су све могуће последице овакве одлуке.

Најчешћи начин преласка имовине која је некада била у власништву правних лица из некадашњих чланица СФРЈ је био путем приватизације друштава која су почетком 90-их формирана од пословних јединица правних лица из некадашњих чланица СФРЈ на основу Уредбе о организовању делова предузећа чије је седиште на територији Републике Босне и Херцеговине, Републике Хрватске и Републике Словеније.¹⁹ Дакле, са једне стране је друштво које је настало од пословне јединице у складу са тада важећим прописима, које је потом приватизовано у складу са важећим прописима и које је на тај начин, кроз поступак приватизације, стекло својину на имовини некадашње пословне јединице друштва из бивше чланице СФРЈ. Са друге стране је претендент на имовину по основу Прилога Г. Уколико би се прихватио став да Прилог Г овлашћује на обраћање трећем приватном субјекту са захтевом за враћање законито стечене имовине, приватизовани субјект би остао без имовине коју је стекао на законом предвиђен начин. Другим речима, све приватизације друштава у чији је капитал улазила имовина некадашњих пословних јединица биле би ништаве, ако не у целини, а оно барем у делу који се односи на спорни део капитала. Није потребно посебно напомињати озбиљност и далекосежност последица овакве примене Прилога Г.

Коначно, овакво тумачење било би у директној супротности са Законом о приватизацији од 2007. године,²⁰ који је чланом 3 ставом 5 предвидео да је предмет приватизације и капитал и имовина у друштвеним предузећима основаних од делова предузећа у Републици Србији чије је седиште на територији република бивше СФРЈ. Другим речима,

19 Уредба о организовању делова предузећа чије је седиште на територији Републике Босне и Херцеговине, Републике Хрватске и Републике Словеније, *Службени гласник РС*, бр. 692, 75/93, 68/94, 53/95 и 18/98.

20 Закон о приватизацији, *Службени гласник РС*, бр. 38/2001, 18/2003, 45/2005, 123/2007 и 123/2007 - др. закон. Закон је ступио на снагу 3. јануара 2008. године.

закон је прописао обавезу да се овај капитал приватизује. Оваква обавеза не би била прописана да је држава сматрала да је према члану 2 Прилога Г, сваки пренос спорне имовине ништав, јер је учињен након 31. децембра 1990. године, и да постоји могућност да се од лица које је ту имовину стекло приватизацијом тражи повраћај имовине.

Додатно, Закон о приватизацији у члану 61 предвиђа да се средства остварена од продаје капитала и имовине из члана 3 става 5 закона користе за спровођење Споразума. На овај начин Закон је јасно указао која права ће имати лица која су била власници имовине која је у међувремену приватизована – то није повраћај имовине него остварење накнаде, баш као што предвиђа и члан 2(1)(а) Прилога Г у последњој реченици (која накнада би, наравно, морала бити детаљно уређена билиateralним споразумима).

IV Закључак

Као што је већ на почетку наведено, питање могућности непосредне примене Прилога Г изазива низ контроверзи – унутар праксе наших судова дуго времена се ломе копља око различитих тумачења. Одговор на ово питање требало би пре свега тражити у одредбама самог Прилога Г. Анализа тих одредаба упућује на закључак прихваћен у нашој судској пракси (додуше недоследно), који је прихваћен и у пракси хрватских судова, а који је недавно издржао и тест пред Европским судом за људска права – одредбе Прилога Г нису непосредно примењиве, и потребно је да државе потписнице предузму мере како би ова примена постала могућа, тако што ће додатним споразумима уредити начин имплементације принципа из Прилога Г. Наши судови морају имати јасну и недвосмислену праксу у том смислу.

Све и да се узме да има места његовој непосредној примени, судови морају водити рачуна о тренутној ситуацији у погледу постојања реципрокитета у примени Прилога Г. Како је указано, реципрокитет у примени не постоји ни у односу са Хрватском, ни са Словенијом, што даље значи да судови суочени са захтевима лица из Хрватске и Словеније по основу Прилога Г имају још једну препреку за удављење оваквим захтевима.

Конечно, судови имају основа да одбијају захтеве за повраћај који су по основу Прилога Г постављени против приватних субјеката који су у складу са законом стекли права на спорној имовини, и то пре доношења билатералних споразума потребних за имплементацију Прилога Г. Наиме, као што наведена анализа показује, Прилог Г не даје основа за тумачење по коме трећа лица могу по основу Прилога Г имати обавезу да враћају законито стечену имовину. Супротно тумачење у крајњем исходу доводи до ситуације у којој се једно потенцијално неправо (одузимање имовине лицима из некадашњих чланица СФРЈ) покушава исправити другим неправом (одузимањем имовине садашњих законитих власника), по цену кршења уставних и међународноправних гаранција. Ово свакако не може бити циљ и сврха Прилога Г, па се ни тумачења која воде оваквом исходу не могу сматрати исправним.

Без обзира на то да ли се ставови изнети у овом раду могу узети као исправни или не, мислим да у најмању руку треба иницирати дискусију у стручној јавности о питањима која су била предмет анализе, што ће у крајњем резултовати у правилнијем и свеобухватнијем разумевању проблема пред које нас одредбе Прилога Г стављају.

Senka MIHAJ
Attorney from Belgrade

Aleksandar FILLEN
Attorney from Belgrade

APPLICATION OF ANNEX G TO THE AGREEMENT ON SUCCESSION ISSUES

Summary

Authors assess several relevant legal aspects concerning application of Annex G to the Agreement on Succession Issues. First of all, the issue whether the provisions of Annex G can be applied directly, or their implementation

requires undertaking of additional actions, such as concluding bilateral agreements. The opinion of the authors is that direct application of Annex G is not possible, taking into account the general character of the provisions of Annex G, as well as the fact that Annex G itself characterizes its provisions as principles, and establishes the obligation of the signatories to the Agreement on Succession Issues to undertake measures, such as concluding bilateral agreements, in order to implement these principles. Further, the authors analyze reciprocity as condition for application of Annex G, noting the existence of certain incorrect opinions expressed in the court practice on this issue, and also, noting that the application of Annex G, even if it is accepted that it can be applied directly, is impossible due to lack of reciprocity with respect to Croatia and Slovenia. Finally, the authors analyze whether Annex G gives a legal ground to requests for return of property against private entities who lawfully obtained rights over such property. Conclusion of the authors is that such legal ground does not exist in Annex G, as Annex G could give rise to an obligation to return property only on the side of the state. A different interpretation would be contrary to constitutional and international law guarantees and could have significant detrimental consequences to legal certainty. Therefore, the authors consider that the courts have all the conditions to reject the requests for return of property on grounds of Annex G directed towards private entities, without waiting for the conclusion of bilateral agreements.

Keywords: agreement on succession issues, succession, annex G, reciprocity, protection of legal certainty.